

Univerzita Pardubice
Fakulta Filozofická

Změněné stavy vědomí
Bakalářská práce

2021/2022

Dominik Makovský

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

Jméno a příjmení: **Dominik Makovský**
Osobní číslo: **H18232**

Téma práce: **Změněné stavy vědomí.**
Téma práce anglicky: **Altered states of consciousness.**

Vedoucí práce: **PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.**
Katedra sociální a kulturní antropologie

Zásady pro vypracování:

V teoretické části student popíše, co jsou změněné stavy vědomí, jaké metody se používají k jejich navození, jaká rizika jsou s nimi spojená a jejich možný potenciál. V praktické části bude využito polostrukturovaných rozhovorů, sloužených z otevřených otázek, s lidmi, kteří se zúčastnili rituálu s Bufo alvarius, jež budou zaměřeny na to, jak rituál probíhal, proč se rozhodli podstoupit tento rituál a jakým způsobem je tento zážitek ovlivnil.

Klíčová slova: změněné stavy vědomí, rituál, psychedelika, šamanismus

Seznam doporučené literatury:

- Blade, M. 2004. *Invence, rituály, tajné společnosti: mystická zrození*. Brno: Computer Press.
- Blade, M. 2017. *Šamanismus a archaické techniky extáze*. Praha: Argo.
- Eriksen, T. H. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, individualita/příslušnost, rituál*. Praha: Portal.
- Fadiman, J. 2011. *The Psychedelic Explorer's Guide: Safe, Therapeutic and Sacred Journeys*. Rochester: USA.
- Ferris, T. 2017. *Nástroje titánů: návyky a taktiky ujetých osobností, miliardářů a světových ikon*. Brno: Jan Melvil.
- Grof, S., Ch. Grof 2001. *Holotropní dýchání: nová cesta k sebepřesvědčení a léčbě*. Opava: Holes.
- Grof, S., Ch. Grof 2015. *Kříže duchovního újogy: když se osobní transformace promění v kříž*. Opava: Holes.
- Grof, S. 2012. *Když se nemodne stane [dobrodružství za hranicemi běžného vědomí]*. Praha: Práh.
- Grof, S. 2013. *Kosmická hra*. Praha: Práh.
- Grof, S. 2017. *Lidské vědomí a tajemství smrti*. Praha: Argo.
- McKenna, T., D. McKenna 2011. *The Invisible Landscape: Mind, Hallucinogens, and the I Ching*. New York: HarperOne.
- McKenna, T. 2014. *True Hallucinations: Being an Account of the Author's Extraordinary Adventures in the Devil's Paradise*. London: Ebury Publishing.
- Wilber, K. 2010. *Stručná historie vědomí*. Praha: Triton.

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Hlinsku dne 13. 6. 2022

Dominik Makovský

PODĚKOVÁNÍ

Chtěl bych poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Tomáši Boukalovi, PhD. za odborné vedení a za cenné rady při zpracovávání této práce. Dále bych chtěl poděkovat respondentům, kteří mi poskytli informace potřebné pro zpracování této práce. Také bych chtěl poděkovat rodině a přátelům za podporu během studia.

ANOTACE

V teoretické části student popíše, co jsou změněné stavy vědomí, jaké metody se používají k jejich navozování, jaká rizika jsou s nimi spojená a jejich možný potenciál. V praktické části bude využito polostrukturovaných rozhovorů, složených z otevřených otázek, s lidmi, kteří se zúčastnili rituálu s *Bufo alvarius*, jež budou zaměřeny na to, jak rituál probíhal, proč se rozhodli podstoupit tento rituál a jakým způsobem je tento zážitek ovlivnil.

KLÍČOVÁ SLOVA

změněné stavy vědomí, rituál, psychedelika, šamanismus

TITLE

Altered states of consciousness

ABSTRACT

In the theoretical part the student will describe what altered states of consciousness are, what methods are used to induce them, what risks are associated with them and their possible potential. The practical part will use semi-structured interviews, consisting of open-ended questions, with people who have participated in a ritual with *Bufo alvarius*, which will focus on how the ritual took place, why they decided to undergo the ritual and how the experience affected them.

KEY WORDS

altered states of consciousness, ritual, psychedelics, shamanism

Obsah

1.	Změněné stavy vědomí	9
1.1	Čtyři hlavní charakteristiky	10
2	Metody navozující změněný stav vědomí.....	13
2.1	Psychedelika	14
2.2	Bufo alvarius a 5-MeO-DMT	16
2.3	Psychospirituální krize	18
3	Rizika	20
3.1	Set	20
3.2	Setting.....	20
3.3	Nebezpečné kombinace	20
3.4	Bad Trip.....	21
3.5	Flashbacky	21
3.6	Porucha posthalucinogenního vnímání (PHPD).....	22
4	Mystéria smrti a znovuzrození.....	23
5	Umění a psychedelika	27
6	Metodologie	30
6.1	Cíl výzkumu	31
6.2	Výzkumné otázky	31
6.3	Etické hledisko	31
6.4	Představení respondentů	31
7	Výsledky výzkumu	33
7.1	Důvody	33
7.2	Příprava.....	33
7.3	Průběh rituálu	35
7.4	Následky	37

7.5	Flashbacky	38
8	Závěr	41
9	Použitá literatura	43

ÚVOD

Jako téma této práce jsem si vybral změněné stavy vědomí, protože mi toto téma přijde jako zajímavé a také proto, že si o tomto tématu rád čtu ve volném čase. Dalším důvodem také bylo, že když jsem o tomto tématu četl, tak některé věci popisované v literatuře o tomto tématu znějí až skoro neuvěřitelně, tak jsem si chtěl ověřit, zda jsou tyto popisy nadnesené nebo se skutečně zakládají na pravdivých tvrzeních. Také mě zajímalo, co je důvodem, proč se někdo rozhodne podstoupit rituál navozující změněný stav vědomí a jakým způsobem ho tento prožitek může ovlivnit.

Cílem mé bakalářské práce je čtenáři přiblížit téma změněných stavů vědomí. Popsat co to vlastně změněné stavy vědomí jsou, metody používané k jejich navozování, dále popsát mystéria smrti a znovuzrození se zaměřením na nejznámější z nich, Eleusinská mystéria, a to z důvodu, že si myslím, že je to méně známé téma v souvislosti se ZSV, jež nabízí mnoho spekulací o tom, jak velkou roli mohli vlastně hrát ZSV na úspěších starověkých civilizací, na jejichž základě stojí i naše současná civilizace. V práci bude také uvedeno téma vlivu psychedelik na umění, jelikož dobře nastiňuje, že ZSV mohou mít potenciál a vliv i v této oblasti kultury. Uvedena budou i rizika spojená s touto problematikou, aby práce nepůsobila dojmem, že jejím cílem je pouze poukazovat na světlé stránky tohoto fenoménu.

V praktické části bude popsána zvolená metodologie výzkumu, představení respondentů, etické hledisko práce, výzkumné otázky a největší část bude věnována tomu, co jsem se při výzkumu dozvěděl od svých respondentů, přičemž to bude strukturováno podle jednotlivých témat, která vycházela z výzkumných otázek.

1. Změněné stavy vědomí

Změněnými stavy vědomí v této práci jsou myšleny ty, které Grof ve svých knihách nazývá holotropními stavy vědomí. Grof uvádí: „Vědomí může být hluboce pozměněno různými patologickými procesy – poraněním mozku, otravou jedy, infekcemi či degenerativními a oběhovými mozkovými procesy.“ (Grof 2013: 16) Grof dále uvádí, že tyto stavy ale pouze způsobují buď triviální delirium nebo organické psychózy. Grof se tedy zaměřuje ve svých pracích na významnou podskupinu těchto stavů, kterou nazývá holotropními stavy vědomí. Tyto stavy popisuje následovně: „Holotropní stavy charakterizuje specifická proměna vědomí spojená se změnami vnímání ve všech smyslových oblastech, s intenzivními a často neobvyklými emocemi a hlubokými změnami procesu myšlení. Vědomí se hluboce a od základu kvalitativně mění, není však hrubě narušeno, jak je tomu v případě delirantních stavů. Při holotropních stavech zakoušíme průniky jiných rozměrů bytí, jež mohou být velice intenzivní a dokonce i ohromující.“ (Grof 2013: 17)

Grof uvádí, že navozování změněných stavů vědomí bylo běžné ve všech kulturách v dějinách lidstva, s výjimkou západní průmyslové civilizace. Dle jeho názoru lze vystopovat praxi holotropních stavů až k samotnému úsvitu lidských dějin (Grof 2013: 294-295). „Navození holotropních stavů bylo naprosto zásadní pro šamanismus, obřady přechodu a jiné ceremonie domorodých kultur. Představovaly rovněž klíčový prvek starých mystérií smrti a znovuzrození, provozovaných v různých částech světa, kvetoucích zejména ve středomořské oblasti“ (Grof 2013: 19).

Podle psychiatra Ede Frecska změněné stavy „představují závažné změny ve vnímání, mezi něž mohou patřit vizuální, sluchové, čichové, chuťové a somatické iluze nebo halucinace, ale také synestézie čili splynutí smyslových forem (například zvuky, které jsou vnímány jako obrazy, nebo barvy, které jsou vnímány jako pachy)“ (Frecska 2010:227). Při změněných stavech vědomí také můžeme zakusit mnoho dalších prožitků, kterými jsou: prožívání traumat ze své perinatální i postnatální minulosti, setkávání se s různými mytologickými postavami, mimotělní zážitky, prožívání minulých životů, zážitky sjednocujícího vědomí, prožívání událostí z kolektivního nevědomí, channeling, zakoušení vlastní smrti, aj. Tyto všechny zážitky, pokud jsou správně zvládnuty a pochopeny mají na

člověka pozitivní transformační účinek. A mohou nám poskytnout odpovědi na základní metafyzické otázky (Grof 2013, 2015, 2017).

Strassman se na adresu změněných stavů vědomí vyjadřuje následovně: „Svým způsobem lze objev, uznání a diskusi o těchto stavech porovnat s objevem, uznáním a diskusi o nevědomí. DMT a podobné drogy nám poskytují spolehlivý přístup do světů, které jsou téměř nepostřehnutelné, ale pod vlivem drogy jsou vnímány jako skutečné nebo skutečnější než světy, v nichž se pohybujeme v normálním, bdělém stavu” (Strassman 2010: 96).

Grof i filozof Ken Wilber vidí ve změněných stavech cestu k zahnání současné globální krize, pomocí zvýšení úrovně vědomí lidstva. Wilber k tomu ale dále dodává: „Lidé tedy mohou prožít duchovní zkušenost, vrcholovou zkušenost či nejrůznější formy změněných stavů vědomí, ale musí tyto zážitky zabudovat do své vlastní struktury. Musí růst a vyvíjet se, dokud se skutečně nepřizpůsobí hloubce, kterou jim nabízí vrcholový zážitek. „Stavy“ se musí přeměnit ve „vlastnosti“. (Wilber 2010: 173) Klade tedy důraz zejména na to, že samotné prožití rozšířených stavů vědomí nestačí, ale jedinec je následně musí být schopný integrovat do své psýchy. Zároveň kritizuje transpersonální psychologii, která často vidí řešení všech problémů jen v odstranění lidského ega, Wilber se ale domnívá, že situace není takto jednoduchá (Wilber 2010: 172).

1.1 Čtyři hlavní charakteristiky

V této části budou popsány čtyři hlavní charakteristiky, které doprovází změněné stavy vědomí, tak jak je popsal psycholog James Fadiman ve své knize *The Psychedelic Explorer's Guide*. Jedná se o jakási uvědomění, která člověk díky těmto prožitkům získává a která se pak promítají do jeho běžného života. Fadiman zdůrazňuje, že tyto charakteristiky se týkají standardního průběhu změněných stavů vědomí, pokud by se jednalo například o tzv. bad trip, tyto charakteristiky nemusí sedět.

První charakteristikou je zpomalení v čase, člověk se začíná daleko více soustřeďovat na přítomný okamžik. Snižuje se běžná nutková starost o budoucnost a člověk si začíná uvědomovat důležitost a zajímavost toho co se zrovna děje v daném okamžiku. Ostatní lidé, kteří jsou ponořeni do svých problémů, se začínají zdát mírně blázniví, jelikož si

neuvědomují, jak je důležité si uvědomovat co se zrovna děje. Z pragmatického hlediska je tento postoj hlediskem naší kultury špatný. Mohl by vést k improvizaci, nedostatku předvídatosti a podobně. Přesto autor uvádí, že naše společnost by potřebovala korekturu směrem k většímu žití v přítomnosti, protože: „Pouze pro ty, kteří si vypěstovali umění žít zcela v přítomnosti, má smysl si dělat plány do budoucna, protože když se tyto plány naplní, budou moci těšit z jejich výsledků“ (Fadiman 2011: 49-50).

Druhou charakteristiku Fadiman nazývá „vědomí polarity“. Jedná se o uvědomění si toho, že to, co považujeme za protiklady, se sice vzájemně vylučuje, ale zároveň i podmiňuje. Jedno bez druhého nemůže existovat. Toto uvědomění mění naše vnímání reality a života a zpočátku může vyvolávat zmatení (Fadiman 2011: 50).

Třetí charakteristiku autor nazývá uvědoměním relativity a popisuje ji následovně: „The third characteristic, arising from the second, is an awareness of relativity. I see that I am a link in an infinite hierarchy of processes and beings, ranging from molecules through bacteria and insects to human beings and, maybe, to angels and gods—a hierarchy in which every level is in effect the same situation. For example, the poor man worries about money while the rich man worries about his health: the worry is the same, but the difference is in its substance or dimension. I realize that fruit flies must think of themselves as people because, like us they find themselves in the middle of their own world—with immeasurably greater things above and smaller things below. To us, they all look alike and seem to have no personality—as do the Chinese when we have not lived among them. Yet fruit flies must see just as many subtle distinctions among themselves as we do among ourselves. From this, it is but a short step to the realization that all forms of life and being are simply variations on a single theme: we are all in fact one being doing the same thing in as many different ways as possible. As the French proverb goes, Plus ça change, plus c'est la même chose (the more it varies, the more it stays the same). I see, further, that feeling threatened by the inevitability of death is really the same experience as feeling alive and that all beings are feeling this everywhere; they are all just as much “I” as I am. Yet the “I” feeling, to be felt at all, must always be a sensation relative to the “other”—to something beyond its control and experience. To be at all, it must begin and end. But the intellectual jump that mystical and psychedelic experiences make here is in enabling you to see that all these myriad I-centers are yourself—not, indeed, your personal and superficially conscious ego, but what Hindus call the

paramatman, the Self of all selves. 2 As the retina enables us to see countless pulses of energy as a single light, so the mystical experience shows us innumerable individuals as a single Self“ (Fadiman 2011: 50-51).

Čtvrtou charakteristikou je dle autora uvědomění si nekonečné energie. Kdy se jedná se o energii věčnou, všudypřítomnou, která tvoří vše, co existuje. Autor dále uvádí: „A classical case of this experience, from the West, is recounted by Alfred Lord Tennyson in A Memoir by His Son. A kind of waking trance I have frequently had, quite up from boyhood, when I have been all alone. This has generally come upon me thro’ repeating my own name two or three times to myself silently, till all at once, as it were out of the intensity of the consciousness of individuality, the individuality itself seemed to dissolve and fade away into boundless being, and this not a confused state, but the clearest of the clearest, the surest of the surest, the weirdest of the weirdest, utterly beyond words, where death was an almost laughable impossibility, the loss of personality (if so it were) seeming no extinction but the only true life“ (Fadiman 2011: 51-52).

2 Metody navozující změněný stav vědomí

Metod navozujících změněné stavy vědomí je mnoho, jelikož praktická část této práce je zaměřena na ty navozené pomocí 5-MeO-DMT bude tato kapitola zaměřena zejména na navozování změněných stavů vědomí pomocí psychedelik a zejména pak na 5-MeO-DMT, nicméně v úvodu zde uvedu výčet i dalších možných metod a na konci kapitoly bude popsána určitá anomálie, kdy ke změněným stavům vědomí dochází spontánně.

Metody používané k navozování ZSV můžeme dělit na ty používané dávnými nebo domorodými kulturami a na ty moderní vytvořené vědou.

Tradiční metody:

- Kombinace různých forem bubnování či jiných způsobů hry na bicí nástroje, hudby, zpěvu, rytmických tanců, změn dechového rytmu
- Sociální a smyslová deprivace (pobyt v jeskyni, v poušti nebo ve vysokých horách
- Půst
- Spánková deprivace
- Dehydratace
- Podávání silných laxativ a jiných očištných prostředků
- Různé formy bolestivého sebetřýznění či pouštění žilou se ztrátou značného množství krve
- Požívání psychedelických rostlin (Grof 2001: 28-29)

Moderní metody:

- Požívání čistých alkaloidů z psychedelických rostlin nebo syntetických psychedelických látek
- Hypnóza
- Primální terapie
- Rebirthing
- Holotropní dýchání
- Smyslová deprivace
- Biofeedback (Grof 2013: 19)

2.1 Psychedelika

„Skutečnost, že je těžké účinky psychedelických drog přesně nebo důsledně popsat, vedla k až závratnému množství názvů, které dostaly: Halucinogeny nebo iluzinogeny (tedy vyvolávající halucinace nebo iluze), psychedelika (odhalující mysl), entheogeny (zprostředkovávající náboženskou zkušenost), mystikomimetika (napodobující mystický stav), oneirogeny (vyvolávající sny), fanerotymy (zviditelňující pocity), fantastikanty (vyvolávající fantazie), psychodysleptika (rozrušující nebo narušující vědomí), psychotomimetika (napodobující psychózy), psychotoxiny (otravující mysl), schizotoxiny (toxické tak, že mohou způsobit schizofrenii), a delirianty (způsobující delirium) (Strassman 2010: 23)“.

Pojmem psychedelika se obecně označují látky, které vás můžou spolehlivě oddělit od vašeho ega a vyvolat mystické nebo transcendentální zážitky. Rozdíl mezi psychedeliky (entheogeny) a jinými psychotropními látkami je v tom, že entheogeny fungují jako „nespecifické zesilovače psychiky“ a navozují pozměněný nebo neobvyklý stav vědomí“ (Ferris 2017: 101).

Jelikož psychedelik je nepřeborné množství, jsou zde popsána jen některá. Vybral jsem ty, které patří mezi nejznámější a nejpoužívanější. Záměrně jsem se vyhýbal látkám o kterých se vedou spory, zda je možné je mezi psychedelika zařadit (ketamin, MDMA, marihuana,...)

Psilocybin, systematickým názvem O-fosforyl-4-hydroxy-NN-dimethyltryptamin, je obsažen v řadě halucinogenních hub (např. rody Psilocybe, Copelandia, Panaeolus, Conocybe) a téměř vždy se užívá v této své přirozené podobě. Psilocybinové houby byly pravděpodobně součástí lidské historie po mnoho tisíciletí. Užívali je domorodí Američané, převážně ve Střední Americe, ale také v oblastech sahajících až daleko na jih, k Chile. Z období okolo 5000 let př. n. l. se dochovaly starověké malby vyobrazující houbami pokryté postavy, nalezené v jeskyních Tassili severního Alžírsku. Ve Střední i Jižní Americe se z pozdější doby nacházejí chrámy „bohů hub“ a kameny tesané do jejich tvaru. První psané zmínky obsahují rukopisy a malby španělských kolonizátorů Mexika ze šestnáctého století - popisují a vyobrazují posvátné houby užívané při rituálech nazývané teonanácatl. Tyto houby

roku 1956 Robert G. Wasson dovezl do Evropy, aby z nich Albert Hoffmann izoloval účinnou látku psilocybin. Následovalo několikaleté období výzkumu psychoaktivních účinků, dokud nebyl psilocybin: spolu s LSD a ostatními psychedeliky postaven mimo zákon (Vejmola 2020). Podrobnému zkoumání efektů psilocybinu se zabývá ve své knize True Hallucinogens Terence McKenna (McKenna 2014).

Meskalin je psychedelikum s nejdéle doloženou historií užívání. Části sušených kaktusů *Lophophora williamsii* byly nalezeny na archeologickém nalezišti v jihozápadním Texasu a uhlíkovou metodou bylo jejich stáří určeno na 5800-6000 let. Ještě starší jsou pak části zpracovaných kaktusů nalezených v Peru, jejichž stáří bylo určeno na 6200-6800 let. Symbolika spojená s užíváním psychedelických kaktusů se objevuje v kultuře Chavín a během doby Aztéků se rozšířila na další území. Šíření bylo zastaveno až conquistou. K dalšímu rozšiřování došlo až koncem 19. století. Z jihozápadního Texasu začal na sever pronikat nový typ moderní kaktusové ceremonie prováděného zbytky kmene Kiowa a Comanche. Tyto ceremonie získaly legální status a staly se součástí církve Native American Church v roce 1920. Od té doby se církev rozšířila po celé severní Americe a s ceremoniemi toho to typu se můžeme setkat i v Kanadě u kmene Saskatchewan. Tradice využívající kaktusy rodu *Trichocereus* přežila vysoko v Andách conquistou a s jejími zbytky se ještě dnes můžeme setkat v horách Peru, Bolívie a Chile (Cink 2020).

LSD je krystalická látka, k dostání je nejčastěji v podobě napuštěného papírku s barevnými motivy, či tablety o velikosti špendlíkové hlavičky (mikráč). Méně obvykle může být prodáváno v kapalně formě. V roce 1938 Albert Hofmann poprvé izoloval 25. derivát kyseliny lysergové, zkráceně LSD-25, z námelu- houby, která parazituje na obilninách. Až v roce 1943 náhodou objevil psychoaktivní účinky, které neobyčejně upoutaly pozornost jeho i celé akademické obce. Během 50. let LSD proniklo do rukou veřejnosti a epidemickou rychlostí se rozšířilo do všech sociálních tříd, především v USA a Anglii. Právě LSD mělo v USA na svědomí vznik hnutí hippies a sociální restrukturalizaci, v jejímž čele stál Timothy Leary, přezdíváný apoštol LSD. Odpověď ze strany zákonodárství přišla v roce 1968, kdy bylo LSD, spolu s ostatními psychedeliky, zařazeno do první kategorie kontrolovaných látek. Uživatelé vyhledávají LSD především pro zábavu a psychospirituální prožitky. Běžný způsob podání je orálně (ústí), ale vstřebat se do těla může kteroukoliv jinou cestou (Vejmola 2019).

Caapi, natem, yagé, pindé jsou některá jména, pod kterými je v Jižní Americe známý psychoaktivní přípravek ayahuasca; název ayahuasca v kečuánštině znamená „liána smrti“ nebo víno duchu. Stejný název jako samotný přípravek totiž nese i liána, ze které je zhotovován (*Banisteriopsis* spp.). Ayahuasca je odvar ze směsi rostlin, která obvykle obsahuje liánu *Banisteriopsis caapi* a listy keře *Psychotria viridis*, Základní suroviny se ale region od regionu liší. Ayahuasca patří mezi přípravky tradiční amazonské medicíny. Tento medicínský systém je založen na animistickém přesvědčení, že rostliny jsou stejně jako lidé obdařeny duchem, s nímž lze komunikovat ve změněném stavu vědomí. Rostlinná říše je v amazonské kosmologii uspořádaná hierarchicky. Věvodí jí tzv. matky rostlin (sp. *plantas madres*), tzn. rostliny s psychoaktivními účinky. Ayahuasca je jednou z nich. Takovéto rostliny jsou považovány za posvátné. Vzhledem k tomu, že kromě léčebných účinků člověku zprostředkovávají různá vidění a vhledy, říká se jim rovněž rostliny-učitelky. Praktici tradiční amazonské medicíny věří, že nemoc vzniká v důsledku újmy způsobené nepřitelem nebo z posedlosti zlými duchy (Delgado 2021).

2.2 **Bufo alvarius a 5-MeO-DMT**

„Rod *Bufo* obsahuje přibližně dvě stě zástupců. Sekrety jednotlivých druhů se mezi sebou liší obsahem látek. Mezi látky obsažené v sekretu patří i dvě velmi potentní psychedelika: 5-OH-DMT a 5-MeO-DMT. Zatímco bufotenin (5-OH-DMT) je obsažen v sekretu všech žab rodu *Bufo*, ropucha koloradská (*Bufo alvarius*) je jediná ropucha, u které bylo prokázáno 5-MeO-DMT, v sušeném žlázovém sekretu je ho obsaženo 5–15 %. Ropucha koloradská žije kolem hranice USA a Mexika, konkrétně v Arizoně (USA) a v poušti Sonora (Mexiko)“ (Kyselý 2018).

„Ačkoli je 5-MeO-DMT samo o sobě schopno vyvolat odpověď na serotoninových receptorech, je v těle dále demethylováno na aktivní metabolit 5-OH-DMT (bufotenin). Až následně dochází k přeměně na neaktivní metabolity pomocí enzymu monoaminoxidázy A (MAO-A). 5-MeO-DMT bylo poprvé izolováno z kůry *Dictyoloma incanescens*. Zdroje 5-MeO-DMT se často používají jako přísady do ayahuascy.

Některé výzkumy ukazují, že 5-MeO-DMT by mohlo být syntetizováno v lidském těle, konkrétně v šišince (*corpus pineale*) a v sítnici. Rovněž bylo v malých množstvích

detekováno v lidských tělesných tekutinách, konkrétně v moči, krvi a mozkomíšni tekutině“ (Cink 2019).

Metzner uvádí, že 5-MeO-DMT, stejně jako DMT je možno užívat kouřením nebo vaporizací. Účinek nastupuje v podstatě okamžitě a u DMT odeznívá po 3-5 minutách, zatímco u 5-MeO-DMT trvá 15-20 minut. (Metzner 2021: 39)

Dále dodává: „extrémně krátká doba působení obou těchto tryptaminů, která souvisí s jejich rychlou metabolizací, rovněž představuje farmakologickou bezpečnostní pojistku. Ať už je zkušenost extatická, či traumatická, v 99 % případů dochází k návratu k normálnímu vědomí v těle usazeného ega během 5-15 minut, zvláště pokud se sezení odehrává v bezpečném a známém prostředí.

To neplatí u látek jako LSD, psilocybin či ayahuasca, u nichž jsou „bad tripy“ známy svou obtížností a zmateností, často vynášejí na povrch nezpracovaná témata včetně paranoidního vnímání, a mohou trvat hodiny, nebo dokonce (zřídka) dny (Metzner 2021: 40).

5-MeO-DMT je také ale možno užívat šňupáním. V tomto případě nástup účinku trvá déle (5-7 minut), ale stejně tak i doba působení látky (až 45 minut). Metzner vidí výhodu šňupání v tom, že delší trvání účinku poskytuje více času na meditativní, terapeutické nebo šamanské postupy (Metzner 2021: 90).

Účinky na psychiku

- Změna zrakového vnímání a zvýraznění barev
- Komplexní geometrické vize
- Změněné vnímání času a prostoru (až komplexní absence tohoto rozměru)
- Zesílení emočního prožívání
- Myšlení v abstraktních konceptech přesahujících jazyk
- Narušení procedurální paměti
- Změna vnímání vlastního já (až pocit rozpuštění ega)
- Pocity ztráty vlastního těla
- Pocity umírání
- Pocity jednoty a propojení
- Bujná představivost a snové vize

- Pocit splynutí s vesmírem, dosáhnutí osvícení, blaženosti či bezbřehé lásky, mystické prožitky
- Pocit vzhledu do podstaty existence
- Paranoia
- Zmatenost
- Amnézie

Tělesné účinky

- Pocit napětí v těle
- Tlak na hrudi
- Třes a svalové křeče
- Poruchy hmatového cití
- Nevolnost a zvracení
- Rozšíření zornic
- Poruchy termoregulace (návaly horka nebo chladu)
- Vysoké riziko srdeční arytmie (v případě požití žabího jedu)
- Prudké výkyvy krevního tlaku (Cink 2019)

2.3 Psychospirituální krize

K navozování změněných stavů vědomí existuje nespočet technik viz některé zmíněné výše. Přičemž je zajímavé, že k nim může docházet i spontánně. Grof to popisuje jako následky psychospirituální krize. V takových případech z důvodu neznalosti této problematiky je jedinec často považován za šíleného s psychickou poruchou, přestože u něj neexistuje žádná biologická příčina jeho chování, je jeho stav prohlášen za patologický, kdy je následně léčen konvenčními metodami užívanými v psychiatrii, což může daného jedince značně poškodit. Zatímco při pochopení daného stavu a podpoření jeho zvládnutí dochází u jedince k pozitivním transformačním účinkům. Nejčastěji dochází k propuknutí psychospirituální krize u lidí praktikujících různé duchovní techniky, kdy na určité úrovni jejich duchovního růstu propuká právě zmiňovaná psychospirituální krize. Nicméně k jejímu propuknutí může dojít i u člověka, který nikdy žádné duchovní praktiky neaplikoval.

V šamanismu se tomuto stavu často říká tzv. šamanská nemoc, kdy daný jedinec, pokud úspěšně tuto psychospirituální krizi zvládne, se stává šamanem kmene. Kalweit k tomuto tématu píše: „Dráha mnoha šamanů začíná dramatickou epizodou změněného stavu vědomí, kterou tradiční západní psychiatrie většinou považuje za projev vážné duševní choroby. Tento stav zahrnuje vizionářské prožitky sestupu do podsvětí, útoky démonů, nelidské mučení a zkoušky, po nichž obvykle následuje zážitek smrti, znovuzrození a vstup do nebeských sfér. Během této doby může budoucí šaman zakoušet širokou škálu extrémních emocí a chovat se velmi nezvykle (Kalweit 2015: 93)

Ovšem v naší společnosti se často jedincům takto „postiženým“ nedostane potřebného pochopení a často to pro ně končí tragicky. Příčina propuknutí tohoto stavu u těchto jedinců nebyla doposud objasněna. (Grof 2015: 16-42) Šamanskou nemocí se dopodrobna zabývá například Terence McKenna ve své knize *The Invisible Landscape: Mind, Hallucinogens, and the I Ching* (Mckenna 1994: 9-29) nebo Mircea Eliade v knize *Šamanismus a archaické techniky extáze* (Eliade 2017: 48-110).

3 Rizika

Rizika spojená s navozováním změněných stavů vědomí vychází mimo jiné ze dvou okolností, které změněný stav vědomí doprovázejí a těmi jsou set a setting. Samozřejmě dalším faktorem při navozování změněného stavu vědomí pomocí psychedelik, je kvalita a množství konkrétní psychedelické látky.

3.1 Set

Jedná se ve své podstatě o stav mysli, který člověk prožívá. Nejenže se to týká jeho aktuálního stavu v danou chvíli, ale jedná se i o dlouhodobější vliv jeho biologických a psychologických vlastností. Do setu jsou zahrnuty také psychologické a fyziologické faktory, jako momentální nálada, zdraví, nemoc, naposledy konzumované jídlo a pití a v neposlední řadě také přístup ke změněným stavům vědomí (jak ke konkrétnímu, tak případně i k těm prožitým v minulosti). Také sem patří dlouhodobé charakterové vlastnosti, jakými jsou například štedrost nebo lakotnost a podobně. V poslední řadě se také bere v potaz počet konkrétních receptorů v mozku a celkově senzitivita jedince na konkrétní látky.

3.2 Setting

Pojem setting odkazuje zejména na prostor, v němž se celý proces odehrává. Vliv má, zda se odehrává událost v interiéru či exteriéru, zda je atmosféra okolí příjemná, či naopak, bezpečná a pohodlná nebo je naopak prostředí nebezpečné a chaotické. Dalším důležitým faktorem, který zaujímá místo v settingu je působení ostatních osob v okolí osoby prožívající změněný stav vědomí. Záleží na tom, jaký vztah osoby v okolí k danému jedinci mají, za jakým účelem jsou přítomny, zdali hrají nějakou důležitou roli v dané situaci. Hrát roli může i zda sami mají zkušenost se změněnými stavy vědomí a jsou schopni se vcítit do osoby, jež tento stav zrovna prožívá. Dále se také bere v úvahu, jak jsou dané osoby oblečeny, jak se v daném prostoru pohybují nebo dokonce jaké vydávají pachy (Strassman 2010: 40-41).

3.3 Nebezpečné kombinace

Dalším faktorem, který může ovlivnit prožitek je kombinace psychedelik s jinými látkami, které mohou působit negativně s psychedeliky.

Antidepresiva (např. SSRI, SNRI, IMAO): Kombinace psychedelik s antidepresivy může nepředvídatelně změnit průběh intoxikace a může dojít i k život ohrožujícímu stavu zvanému serotoninový syndrom. Zvláště nebezpečné jsou kombinace s inhibitory MAO, například léky s účinnou látkou moklobemid (AURORIX) nebo rostlinné extrakty obsahující harman, harmalin, harmol apod. –

Marihuana: nepředvídatelně deformuje účinek psychedelik. Narušuje pozornost, znesnadňuje možnost integrace prožitku a zvyšuje pravděpodobnost „flashbacků“.

Stimulanty: zesilují úzkost a zvyšují riziko vzniku myšlenkových kruhů, které mohou být pro uživatele velice nepříjemné. Dále zvyšují zátěž srdečně-cévního systému.

Tramadol: atypický opioid vyskytující se v lécích proti bolesti (např. DORETA, FOXIS, MABRON, PROTRADON aj.). Snižuje práh pro vznik křečí. V kombinaci s psychedeliky zvyšuje riziko epileptického záchvatu a rovněž rozvoje serotoninového syndromu (Cink 2019).

3.4 Bad Trip

Jedním z negativních následků, který může nastat při psychedelické zkušenosti je tzv. bad trip. „Bad trip“ je hovorový výraz, který označuje nepříjemný zážitek v reakci na psychoaktivní drogy, konkrétně psychedelika nebo halucinogeny. Tato reakce vyvolaná drogou může způsobovat od pocitů úzkosti a izolace až po projevy extrémní dočasné psychózy charakterizované ztrátou identity, paranoiou a emočními stavy hrůzy. V nejhorších případech byli někteří lidé, kteří měli bad trip, hospitalizováni nebo uvězněni pro zvýšenou agresivitu. Jedním z tragicky nešťastných případů je případ vládního experimentu; kdy Dr. Olson, biochemik, spáchal několik dní po požití LSD sebevraždu. (Alleydog.com)

3.5 Flashbacky

Dalším častým negativním jevem spojovaným s užíváním psychedelik jsou tzv. flashbacky. Jedná se o následky dlouhodobější, které přetrvávají i když už dané psychedelikum přestalo působit. Strassman uvádí: Záblesky minulosti (flashbacky) jsou epizody, během nichž dochází k znovuprožívání určitých vjemových, kognitivních nebo emocionálních prvků

psychedelického zážitku po určitém období bez drog. Většina těch, kteří takovéto zážitky mají, je lékařům nehlásí, protože jim připadají zajímavé, zábavné nebo protože jsou časově omezené. Lékařům takové symptomy oznamují jen tehdy, pokud jim tyto záblesky minulosti nějak narušují běžné fungování a přinášejí obtíže“ (Strassman 2010: 43-44).

3.6 Porucha posthalucinogenního vnímání (PHPD)

Jedná se o vzácný syndrom, který člověku způsobuje mnohem subjektivnější úzkost, než je tomu u flashbacků. PHPD je nepříjemná a vysilující choroba, která se ve většině případů týká vizuálních vjemů. Její etiologie není příliš jasná a obtížně se léčí (Strassman 2010: 44).

4 Mystéria smrti a znovuzrození

„Mystéria smrti a znovuzrození představovala ve starověkém světě další důležitý způsob prožitkového nácviku umírání. Tyto obřady byly založeny na mytologických příbězích, v nichž vystupovala různá božstva, která zemřela a byla opět oživena, či navštívila podsvětí - říši mrtvých - a bez úhony se vrátila zpět. Pochopení dynamiky těchto mystérií a jejich souvislosti s příběhy smrti a znovuzrození božstev a různých legendárních hrdinů si žádalo úplně nové pojetí povahy a účelu mýtů. Mýty jsou totiž tradičně považovány za výplod lidské fantazie" (Grof 2017: 47). Podle Josepha Campbella však vychází veškerá mytologie z kolektivního nevědomí lidstva, čímž se dá také vysvětlit proč mají odlišné kultury, které spolu nemohli nikdy přijít do styku, stejné mýty (mýty jednotlivých kultur se také mohou lišit, podle toho, zda daná kultura byla lovecko-sběračská nebo zemědělská, ale základní mýty jsou principiálně stejné), byť s jinými jmény postav a jiným prostředím. Joseph Campbell tvrdí, že mýty je potřeba chápat alegoricky, nikoliv doslovně. (Campbell 2016: 20-25)

Mezi nejznámější mystéria patří Eleusinská mystéria, jež se konala ve starověkém Řecku. V Eleusině, jež leží asi 40 kilometrů od Athén. Tato mystéria se konala po dobu téměř 2000 let (1600 př. n.l. - 392 n.l.). Obřady byly založeny na mýtu o bohyni Déméter a její dceři Persefoně. „Persefona byla unesena Hádem, bohem podsvětí. Na zákrok Dia ji sice později propustil, ale pod podmínkou, že se k Hádrovi bude vždy na třetinu roku vracet" (Grof 2017: 53). Tento mýtus byl zasvěcenci chápán jako alegorický příběh symbolizující pravidelné uvěznění a omezení duše ve hmotném světě a následné osvobození. Jednalo se v podstatě o myšlenku reinkarnace, proto jsou také Eleusinská mystéria řazena mezi mystéria smrti a znovuzrození. (Hall 1928: 29-33) Jelikož vyjádření tajemství těchto mystérií bylo trestáno smrtí, tak se po dlouhou dobu nevědělo dodnes úplně neví, co se tam při obřadech skutečně dělo. Jednou z teorií bylo, že se tam hrála divadelní představení, tato teorie byla ovšem vyvrácena z mnoha důvodů. Až Albert Hofmann (objevitel LSD) ve spolupráci R. G. Wassonem a C. A. P. Ruckem se vydali do Eleusíny zkoumat toto tajemství a přišli na to, že klíčem těchto mystérií byl nápoj zvaný kykeon, který byl zúčastněným podáván. Zjistili, že tento nápoj obsahoval látku podobnou LSD a způsoboval změněné stavy vědomí. Podle dnešních informací, se odhaduje, že se mystérií zúčastňovalo najednou kolem 3000 zasvěcenců, což je poměrně velký počet, vzhledem k tomu, že všem byl podáván nápoj měnící stav vědomí. Mezi účastníky mystérií smrti a znovuzrození byla i velmi známá jména z historie, včetně matematika Pythagora, filozofy Platóna, Aristotela, Epiktéta, vojevůdce

Alkibiada, dramatika Euripida, historika Plutarcha, básníka Pindara, císaře Marca Aurelia, filozofa Marca Tulia Cicera, jenž popsal eleusinská mystéria následovně:

„Nic nestojí výš než tato mystéria. Zmírnila naši povahu a zjemnila zvyky, byli jsme divoši, ale díky nim se z nás stali skutečně lidé. Ukázala nám nejenom to, jak se z života těšit, ale naučila nás i umírat s nadějí“ (Grof 2017: 47).

V tomto úryvku zmiňuje na konci Cicero umírání s nadějí, jež by mohlo nasvědčovat tomu, co se tvrdí o účastnících těchto mystérií, a to, že po absolvování se u zúčastněných neprojevoval strach ze smrti. Dále se zde vynořuje otázka, jak tato mystéria ovlivnila myšlení a jaký to mělo vliv na objevy některých výše zmiňovaných. Jelikož i naše moderní historie zná spoustu vědců, jež učinili své objevy právě díky užívání látek měnících vědomí. Asi nejznámějším případem je objevení struktury DNA Jamesem Watsonem a Francisem Crickem, kdy hlavně Francis Crick uvedl, že strukturu DNA objevil právě díky užití LSD. Dalším příkladem bylo objevení serotoninu a jeho funkcí farmakologem Sirem Johnem Gaddumem, jež prováděl autoexperimenty s LSD. Jedním z dalších významných vědců, který se proslavil také svými experimenty s LSD a ketaminem byl John C. Lilly. S těmito látkami často prováděl autoexperimenty a o svých prožitcích napsal několik knih. Rovněž experimentoval se stimulací mozku. Během svých experimentů vynalezl elektrodu, která se dala bezpečně implantovat do mozku. Díky tomu objevil způsob, jak bezpečně stimulovat mozek a přispěl tak k novému oboru: neuroprotetice, která se zabývá implantáty, které podporují nebo nahrazují činnost části nervového systému nebo smyslů. (Kyselý 2019) Tyto příklady nasvědčují tomu, že i změněné stavy vědomí navozené při eleusinských mystériích mohly stát za některými objevy zúčastněných. I přes jejich pravděpodobný přínos (o čemž svědčí i doba jejich trvání, jelikož pokud něco udrží zájem lidí skoro 2000 let, nebude se nejspíše jednat o něco nesmyslného) byla tato mystéria násilně potlačena ze strany církve, jelikož byla považována za pohanská.

Přestože eleusinská mystéria jsou pravděpodobně nejznámější, tak nejsou žádnou výjimkou, mystéria smrti a znovuzrození se totiž konala po celém světě. Jelikož skoro každá kultura měla mýty o smrti a znovuzrození, na nichž byla tato mystéria postavena. Mezi nejstarší mystéria smrti a znovuzrození patřily babylonské a asyrské obřady Ištar a Tammuze, jež byla založena na mýtu o bohyni Ištar a jejího sestupu do podsvětí, které ovládala její sestra bohyně Ereškigal, jejím úkolem bylo v podsvětí získat elixír schopný vrátit život bohu

Tammuzovi. Dionýsovy obřady byly zase založeny na mýtu o Dionýsovi, jenž byl roztrhán Titány a následně oživen, když Pallas Athéna získala zpět jeho srdce. A ve staroegyptských chrámech Isidy a Osirida, jež vycházela z mýtu o Isis a Osiridovi, byli zasvěcenci nuceni dodržovat propracovaný sled strádání, aby se naučili překonávat strach ze smrti a získali přístup k esoterickým znalostem o vesmíru a lidské přirozenosti. (Grof 2017: 53)

Přestože se jednotlivá mystéria po celém světě v různých věcech lišila, některé charakteristické rysy byly společné pro všechna, jak popisuje ve své knize *Mýty, sny a mystéria* Mircea Eliade. Jednalo se o pět následujících společných rysů těchto mystérií:

1. Mystérium začíná odchodem zasvěceného od rodiny, někam na osamocené místo, nejčastěji do buše. V tom už je prvotní symbol smrti, jelikož les a temnota symbolizují podsvětí.
2. V buši bývá často zasvěcovací chýše. V ní je zasvěcovaný podroben několika zkouškám a poučen o tajných tradicích. Tato chýše má symbolizovat mateřské břicho. Symbolická smrt zasvěcovaného znamená návrat do embryonálního stavu, který je ale potřeba chápat kosmologicky, nikoliv fyziologicky, tento zárodečný stav totiž symbolizuje návrat do předkosmického způsobu bytí.
3. Další obřady mají objasňovat symbolismus zasvěcování smrti. Často bývají zasvěcování pohřbívání nebo ukládání do čerstvě vykopaných hrobů. Následně jsou podrobeni fyzickému mučení, které má symbolizovat požívání a roztrhání démonem nebo šelmou.
4. Poté je zasvěcený brán jako znovuzrozený člověk, často je mu přiděleno nové jméno nebo je jeho tělo označeno symboly znovuzrození pomocí tetování nebo kroužkování.
5. V některých případech je na konci zasvěcenému přikázáno zabít člověka. „Zasvěcovaný musí zabít člověka, protože to před ním učinil bůh, či lépe, on, zasvěcovaný, byl už při iniciaci tímto bohem zabit, poznal smrt. Musí zopakovat, co mu bylo odhaleno, mystérium ustanovené bohy za mytických časů.“ (Eliade 1998: 168-171)

A Eliade také popisuje zasvěceného následovně: „Zasvěcenec není jen znovuzrozený: je to člověk, který ví, zná mystéria a měl zkušenosti metafyzického řádu. Postupně se dozvídá posvátná tajemství: mýty o bozích a počátku světa, skutečná jména bohů, pravdu o bzučácích, rituálních nožích atd. Zasvěcení znamená duchovní dospělost, v náboženské historii lidstva se

vždycky setkáme s tímto tématem, zasvěcenec, ten, kdo poznal mystéria, je ten, kdo ví“ (Eliade 1998: 168). Vědění získané při těchto zasvěceních může hrát svou roli i v souvislosti s mocí uvnitř společností, jak o tom píše Eriksen (Eriksen 2008: 295).

5 Umění a psychedelika

Psychedelika často vyvolávají bohatou záplavu vizuálního obsahu. Člověk může například vidět velmi složité vizuální vzorce, nebo krajiny jiných světů a tajemné bytosti - často andělské nebo démony. Barvy jsou často vnímány jako extrémně intenzivní a objekty se mohou transformovat na bizarní a neobvyklé tvary. Vize, jako jsou tyto, musí být pro vizuální umělce velmi zajímavé. Většina výzkumníků v oblasti psychedelické kultury však bude stále mít problémy přijít s uspokojivým seznamem vizuálních umělců, kteří přiznávají význam psychedelik v jejich pracích (Larsen 2011).

Je pravda, že existuje spousta psychedelického umění. Obvykle se však tento termín používá spíše k popisu konkrétního estetického než umění přímo ovlivněného psychedelickými drogami. Typický pohled na toto téma je doložen uměleckým kritikem Kenem Johnsonem, který je autorem filmu *Are You Experienced?: How Psychedelic Consciousness Transformed Modern Art*:

„Myslím si, že by byl hodný projekt pro sociologa nebo historika, aby zjistil, kdo, co a kdy a kde, aby poskytl nějaké empirické základy pro spekulace o vlivu drog na umění, nejsem ani vybaven, ani nakloněn dělat tuto práci. Nezajímá mě nutně vliv drog na konkrétní jednotlivce, ale vliv psychedelické kultury obecně na umělce“ (Johnson 2011, 8).

Podobný přístup se nachází v psychedelickém filmu Davida S. Rubina: *Psychedelic: Optical and Visionary Art Since the 1960s*, které zkoumá vizuální dopad, který psychedelická kultura měla na umělce pracující za posledních pět desetiletí.

Ačkoli Johnson a Rubin odvedli skvělou a velmi vítanou práci, vyvstává důležitá otázka: Kolik umělců označených jako „psychedeličtí“ se skutečně cítí komfortně, pokud jsou takto kategorizováni? V dnešním vysoce profesionálním uměleckém světě je pravděpodobné, že alespoň někteří umělci považují asociaci za problematickou. Důvody se mohou samozřejmě lišit, ale pravděpodobně je jedním z nich i napojení na drogovou kulturu. Možná to je důvod, proč Johnson upozorňuje, že čtenářům jeho knihy je doporučeno „nepředpokládat, že jakýkoli diskutovaný umělec... vůbec užíval drogy nebo by souhlasil s tím, že drogy vyvolané zkušenosti ovlivnily jejich umění“ (Johnson 2011, 8).

Diskuse o psychedelickém umění jsou často omezeny na spekulace, kde kritici někdy vidí vlivy „tripu“ v uměleckých dílech, která ve skutečnosti mají s psychedelickým zážitkem jen málo společného, zaměňují je s tématy, jako jsou stavy snů, spiritualita New Age nebo okultismus.

Klíčovou postavou, pokud jde o západní umění přímo ovlivněné psychedeliky, je belgický francouzský vizuální umělec a spisovatel Henri Michaux. Již v 60. letech byl považován za „průkopníka v psychedelickém umění“.

Michaux nebyl v té době jediným západním experimentátorem s psychedeliky. Dva roky před ním, popsal Aldous Huxley své zážitky na meskalinu ve své eseji *Doors of Perception* (Larsen 2011).

Ze současnosti můžeme zmínit například umělce Pabla Amaringa, který se ve svém umění nechává inspirovat vizemi a zážitky, které prožil po ceremoniálním užití ayahuascy. O svých začátcích promluvil v jednom rozhovoru následovně:

„Pak jsem si začal myslet, že pro něj můžu malovat všechny věci, které jsem viděl ve svých vizích, a všechny věci, které mi byly vysvětleny. Ale musel jsem to udělat v tajnosti, protože i když lidé viděli fotografie toho, co jsem namaloval, říkali, že jsem se zbláznil, že jsem byl zmatený a maloval démonské věci! Tyto poznámky mě trápily. V Pucullpě jsem nikdy nemohl mít výstavu. Luna tedy řekl „Maluj pro mě“. A udělal jsem dvě fotografie vizí pro jeho příští návštěvu, a když viděl ty obrázky - jeden z nich je v muzeu Washingtonu DC a druhý na stockholmské univerzitě - udělal si stovky jejich fotografií. Ale řekl jsem, že je může vzít pryč. A to také udělal, vzal si je zabalené v obrovské krabici. Proдали je a poslali mi peníze. Poté řekli, že už nechtějí žádné další krajiny, pouze vize! Studovali je a říkali, že na obrázcích našli jazyk a biologii, takže jsem je později začal vysvětlovat. Ale nikdy jsem je zde nemohl ukázat lidem. Tak to všechno začalo“ (Charing 2018)

Vlivem psychedelik na umění se také zabývá americký psychiatr českého původu Stanislav Grof. Ten v rozhovoru pro pořad ArtCafé vysvětluje, že umění pod vlivem psychedelik se může podobat hned několika uměleckým směrům, ale zároveň i umění primitivních národů nebo umění psychiatrických pacientů (například pacientů se schizofrenií). Dle jeho názoru není vliv psychedelik na umění zdaleka u konce, čemuž nasvědčuje i čím dál vzrůstající nárůst zájmu o psychedelika v současnosti, díky kterému by mohlo dojít k

destigmatizaci psychedelik, díky čemuž by se spousta umělců nemusela tajit s tím, že často stojí za jejich kreativitou nebo inspirací při tvorbě děl (Grof 2018).

6 Metodologie

Přestože mým původním záměrem bylo provést výzkum pomocí polostrukturovaných rozhovorů s respondenty, nakonec byl učiněn pomocí focus groups. Tato metoda byla výhodná zejména díky tomu, že respondenti tvoří skupinu přátel, kteří mají zkušenost s prožitkem, navzájem tedy doplňovali své výpovědi, jelikož někteří se i rituálů účastnili spolu a integrace zážitku nebo následná psychická podpora se také odehrávala mezi nimi. Někteří to řešili více uvnitř této skupiny, než například s rodinnými příslušníky. Zároveň tato metoda měla výhodu, že respondenti navzájem podněcovali diskusi na témata, na která by mě nenapadlo se ptát, jelikož jsem neměl zkušenost s tímto zážitkem, a tudíž plnou znalost toho co může obnášet. Hendl ve své knize o metodologii výzkumu k tomuto typu metody uvádí: „Skupinové interview má několik výhod. Během krátké doby se získá kvalitní informace od skupiny lidí, a ne pouze od jedné osoby. V tomto typu sběru informací se bezprostředně hodnotí kvalita informace, protože lidé vzájemně kontrolují své výpovědi a dochází k vyrovnávání stanovisek. Skupinová dynamika přispívá k zaměření na nejdůležitější témata. Zároveň lze jednoduše zjistit, kdy nastává ve skupině souhlas nebo nesouhlas s určitým typem tvrzení. Navíc je skupinové interview pro účastníky zábavné. Určité nedostatky skupinového interview plynou právě z toho, že rozhovor probíhá ve skupině. Zodpovídání dané otázky zabere mnoho času, protože je nutné uvážit názory všech účastníků“ (Hendl 2005: 184).

Dále bych chtěl ještě zdůraznit, jelikož si uvědomuji, že některé popisy mohou znít nadneseně nebo kontroverzně, že vše popsané v následující části vychází pouze z informací, které mi byly sděleny mými respondenty a nic jsem k nim nepřidával. Nejedná se tedy o mé názory či domněnky, ani o informace ze zdrojů uvedených na konci této práce. A tyto informace jsem se snažil uvádět v co nejautentičtější podobě. Z tohoto důvodu popisují některé věci i pomocí pojmů, jež používali sami respondenti. Toto zdůrazňuji i proto, že některé části jsou psané stylem, který by mohl vytvářet dojem, že se jedná o obecná tvrzení, je to z důvodu, abych nemusel u každé věty uvádět, že se jedná o tvrzení nebo výpověď respondentů.

6.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je pomocí rozhovorů s respondenty získat relevantní informace o jejich zkušenostech pojících se s účastí na rituálním užití 5-MeO-DMT. A tyto odpovědi zanalyzovat, takovým způsobem, aby v nich bylo možné nalézt odpovědi na zvolené výzkumné otázky popsané níže.

6.2 Výzkumné otázky

Co vede jedince k užití 5-MeO-DMT?

Jaký je průběh zážitku navozeným touto látkou?

Jakým způsobem je tento zážitek ovlivnil?

Tyto otázky jsem si zvolil na základě prostudované literatury k tomuto tématu. Protože se domnívám, že získáním odpovědí na tyto otázky je možno získat informace, které mohou naznačit jaký typ lidí inklinuje k těmto aktivitám, přiblížit lidem, kteří nemají zkušenosti s těmito prožitky jejich průběh a následné změny v osobnosti a myšlení daného člověka.

6.3 Etické hledisko

S respondenty jsem byl předem domluven na tématech rozhovoru a zeptal se jich, zda jim uveřejnění našich rozhovorů nebude vadit. Zároveň byli všichni ujištěni, že v práci nebudou uvedena jejich jména ani bližší informace, které by mohli prozrazovat identitu respondentů. Při rozhovorech bylo základem zejména pohodlí respondentů, aby jim nebylo odpovídání na otázky nepříjemné. Každý měl možnost na otázku neodpovědět, pokud se to týkalo obsahu, který nechtěl sdělovat. Všichni respondenti po ukončení rozhovoru následně souhlasili s uveřejněním výsledků rozhovorů v mé práci.

6.4 Představení respondentů

Mými respondenty je skupina pěti lidí, kteří se všichni zúčastnili rituálu s užitím 5-MeO-DMT ze žáby *Bufo alvarius*. Kontakt na respondenty jsem získal přes jednoho známého, který se s jedním z respondentů kamarádí. S respondentem předjednal, že s ním budu moci udělat rozhovor na toto téma. Při prvním telefonickém kontaktu mi tento respondent sdělil, že zná

další čtyři lidi, kteří také mají tento zážitek. A také mi sdělil, že se pravidelně každý týden v neděli schází na ranní meditaci, po které následuje společná snídane a diskuse o nejrůznějších tématech, takže by byla možnost vyzpovídat je všechny, pokud bych některou neděli k němu dorazil. Tuto nabídku jsem přijal velice rád. Jednalo se o 2 ženy a 3 muže, všichni ve středním věku. Bližší charakteristiky respondentů nebudu kvůli anonymizaci popisovat. Kromě respondentky č. 4 neměl nikdo z ostatních respondentů předchozí zkušenosti se změněnými stavy navozenými pomocí psychedelik. Respondent č. 1 zažil změněné stavy vědomí při meditacích, ale ty podle popisu nebyly srovnatelné s tím, který zažil po užití 5-MeO-DMT. Tato informace mne celkem překvapila, jelikož bych nečekal, že někdo si ke své první psychedelické zkušenosti vybere psychedelikum, jež je považováno za nejsilnější na světě.

7 Výsledky výzkumu

V této části chci uvést zpracované informace, které jsem získal od svých respondentů. Jedná se zejména o informace, které mají odpovědět na výzkumné otázky uvedené výše. Informace od respondentů jsou členěny do jednotlivých kapitol podle toho, jaké konkrétní oblasti se týkají. Z důvodu absence audio záznamu rozhovorů nebudou tyto části obsahovat moc přímých citací z rozhovorů.

7.1 Důvody

Jako důvod účasti na rituálu respondenti uváděli svůj osobní rozvoj. Víceméně všichni v oblasti své spirituální stránky, na jejímž rozvoji pracovali ještě před účastí na rituálu. Nejdéle respondent č. 1, který se věnuje meditacím okolo 20 let. Výjimkou byl pouze respondent č. 4, který uváděl, že ho k tomu přiměly reference o zážitku od jeho známých, kteří mu to doporučovali a u kterých viděl, jak to ovlivnilo jejich život v pozitivním slova smyslu. První z respondentů, kdo tento rituál podstoupil byl respondent č. 1, který to také doporučoval i ostatním respondentům. A následně, po jejich účasti jim pomáhal při integraci zážitku.

7.2 Příprava

Rituál se žábou Bufo alvarius nezačíná až užitím látky. Nýbrž začíná přípravou na samotný zážitek, a to jak na fyzické, tak i psychické úrovni. Není to samozřejmě podmínkou, je to na zodpovědnosti každého, jak poctivě a svědomitě bude dbát na svou přípravu. Nicméně moji respondenti tuto přípravu nepodcenili a pravděpodobně i díky tomu prošli zážitkem v podstatě bez závažných komplikací, jak bude popsáno dále. Respondenti se dokonce vyjadřovali kriticky na adresu „psychonautů“. Jak nazývají jedince, kteří jen „sbírají“ psychedelické zážitky, jen pro ty zážitky samotné, nikoliv z hlediska nějakého osobního rozvoje, hlubšímu porozumění sebe sama apod. S těmito lidmi se respondenti setkali i při své účasti na rituálu. Říkali o nich, že přípravu na rituál neměli skoro žádnou ani u nich nebyla vidět žádná pokora před medicínou. Naopak, chtěli to mít co nejrychleji za sebou a už si plánovali co vyzkouší

příště. Příprava se skládala z dodržování přísné diety minimálně týden před účastí na rituálu a druhou složkou přípravy bylo psychické nastavení.

Dieta - skládala se v podstatě jen z konzumace zeleniny, dále byly povoleny i některé druhy ovoce, většina respondentů, ale zvolila konzumaci pouze zeleniny, pro větší jistotu, jelikož některé druhy ovoce jsou sporné. Dieta se dodržuje kvůli pročištění těla před rituálem, a také aby po požití medicíny nedošlo ke zvracení. Jednomu z respondentů se právě nedodržení diety těsně před rituálem vymstilo, jelikož chvíli před účastí na rituálu snědl hrst borůvek, což způsobilo výše jmenovaný negativní efekt nedodržování diety.

Psychické nastavení - respondenti zdůrazňovali, že je důležité určit si svůj záměr, se kterým chce člověk rituál podstoupit. Na tento záměr by se měl soustředit co nejvíce jak během přípravného období na rituál, tak až do samotného začátku rituálu. Během účinků medicíny už samozřejmě není možné se na svůj záměr soustředit, jak bude popsáno dále. Další důležitou součástí psychické přípravy je jít do rituálu beze strachu. Podle respondentů je totiž strach největší překážkou hladkého průběhu zážitku. Člověk by se měl účastnit rituálu odpočatý v psychické pohodě. Ideální přípravou je také meditační praxe v období před rituálem. Někteří z respondentů zmiňovali, že byli připraveni svou účast na rituálu zrušit klidně i okamžik před účastí, pokud by je přepadl strach nebo úzkost způsobená vědomím rizik rituálu. Šaman se prý dokonce i respondentů několikrát před podáním medicíny ptal, zda jsou skutečně rozhodnutí, že to chtějí opravdu podstoupit.

Respondent č. 4 se rozpovídal, že měl zejména obavy z toho, když slyšel vyprávění svých přátel, jak jim účast na rituálu změnila život, aby ho to nezměnilo způsobem, jakým by sám nechtěl. Konkrétně například říkal: „Bál jsem se toho, abych po vykouření žáby nezačal chodit po Praze bosej a v batikovaným tričku nebo abych nechtěl žít někde v lese v nějaké jeskyni.“ Zároveň se bál, aby mu vše, co dosud považoval za důležité nezačalo připadat zbytečné. Sdělil mi také, že měl kamaráda, který podniká a který se také účastnil rituálu s bufo alvarius. Celkem ho prý uklidnilo, když zjistil, že kamarád podniká i nadále po zážitku během rituálu. I když mu prý kamarád sdělil, že už podniká trochu jinak, zakázky si prý vybírá daleko pečlivěji, a hlavně podle toho, které mu dávají smysl a baví ho. Po rozhovoru s tímto kamarádem si respondent řekl, že ho to asi nezmění zas tak moc a rozhodl se rituál

podstoupit. Tvrzení tohoto respondenta o jeho obavách týkajících se života stranou někde v jeskyni vyvolalo mezi respondenty menší debatu o tom, zda by to vlastně bylo možno brát jako něco špatného, pokud by to bylo to, co by člověka skutečně naplňovalo, byť by před tím nechtěl, aby se to stalo.

Dalším důležitým krokem je samozřejmě zvolit si správného šamana. Respondenti uváděli, že je samozřejmě těžké najít toho správného, zejména vzhledem k tomu, že se jedná o činnost, která není legální. Takže neexistují žádné oficiální seznamy či certifikace podle kterých poznáte toho správného člověka, který tomu rozumí a je zodpovědný. Oni sami se řídili doporučením svých známých. Byť stejně respondent č. 1 byl na rituálu u šamana, o kterém se poté dozvěděl, že se k tomu staví dost nezodpovědně, takže ho pochopitelně ostatním respondentům nedoporučil a oni si našli někoho jiného. Respondenti zmiňovali, že samozřejmě tady v Evropě je to zároveň i byznys. Nejedná se o nějakou dobrovolnickou činnost lidí, co to vykonávají. A tento aspekt je také i důvodem, proč to často vykonávají lidé, kteří nemají dostatečné znalosti a odpovědnost, ale jde jim čistě o zisk. Respondenti také uvedli, že vnímají rozdíl mezi tzv. šamany v Evropě a těmi např. z Amazonie, kde se jedná o staletími nabyté zkušenosti předávané z jednoho šamana na druhého a kde tomu ti šamani věnují celý svůj život.

7.3 Průběh rituálu

Přestože se rituálu v jeden den a na jednom místě účastní více lidí, tak medicínu podává šaman každému jednotlivě, a to zejména proto, aby se každému účastníkovi mohl plně věnovat a plně podpořil hladký průběh rituálu. Respondenti mi sdělili, že mezi lidmi, jež se tomuto tématu věnují je tato medicína považována za denní, proto i rituály standartně probíhají pouze ve dne. Všichni respondenti medicínu užívali kouřením. A to ze skleněné „šlukovky“. Všichni respondenti, kromě respondenta č. 1 uváděli, že šaman medicínu před podáním přesně odvažoval. Množství odvozoval podle tělesné hmotnosti účastníka rituálu. Respondentka č. 5 také uvedla, že sama poprosila o menší dávku. Bylo to kvůli tomu, že díky jejím předchozím zkušenostem s psychedeliky věděla, že má větší citlivost na psychedelika než ostatní a stačí ji k požadovanému efektu menší množství.

Vzhledem k tomu, že podávání medicíny probíhalo jednotlivě, tak mohli respondenti sledovat průběh účastníků, kteří si zážitkem procházeli před nimi. Popisovali, že u některých účastníků docházelo i k pomočení nebo vyprázdnění střevního obsahu, což je prý běžné. Některé z respondentů to trochu znervóznilo, ale uvedli, že kdyby k tomu došlo u nich během zážitku, tak byli v takovém stavu vědomí, že by jim to v danou chvíli vůbec nevadilo.

Respondenti popisovali, že během zážitků každého účastníka na něj šaman dohlíží a je schopen částečně ovlivňovat průběh zážitku účastníka. Z tohoto důvodu také šaman užívá během rituálu medicínu, ale v daleko menší dávce, je to kvůli tomu, aby byl na „stejně vlně“ jako účastníci a byl schopen poznat, když potřebují jeho pomoc. K usměrnění zážitku šaman používá chřestidlo.

Po podání medicíny nastupuje účinek v podstatě okamžitě. Každý z respondentů tento nástup účinku popisuje trochu jinak. Respondent č. 1 popisoval, že po užití medicíny se jeho vědomí rozdělilo na miliony úplně stejných a jeho vlastních vědomí a rozletělo se do celého vesmíru. Respondent č. 2, respondent č. 4 a respondent č. 5 popisovali celkem podobný začátek po užití. Všichni tři popisovali, že se jim najednou roztránila dosud známá realita před očima. Vše se jako by roztránilo na malé částičky a spadlo jako divadelní opona. Respondent č. 3 zase popisoval, že jediné, co si z celého zážitku pamatuje, je, jak ho po užití medicíny pohltilo nesmírně intenzivní světlo a vystřelilo někam mimo prostor. Tento respondent popisoval, že pro něj, než samotný zážitek při rituálu byly užitečné naopak stavy během následujících cca dvou měsíců, kdy se mu prožitky ze zážitku vracely, jak bude popsáno dále.

To, co následovalo poté a bylo vrcholným stavem celého zážitku, to popisovali zbylí čtyři respondenti velice podobně. Byl to stav vědomí, kdy se prožívali jako vše, co existuje. V tomto stavu nebyl žádný čas ani prostor. Měli pocit, že jsou vším a zároveň všechno je jimi. Nicméně i tento popis, že se prožívali jako celou existenci je jen omezený, jelikož uváděli, že v tomto stavu není nic jako já, tedy ani nic co by se mohlo prožívat. Respondenti se shodovali na tom, že tento prožitek nelze sdělit slovy. Tento zážitek dle popisů doprovázel stav nekonečného štěstí, lásky a jednoty. Zároveň respondenti popisovali, že měli pocit, jako kdyby tohle byl vlastně jejich skutečný stav bytí. Na myšlenky z vlastního života nebo vůbec na své osobní já nebyl při tomto prožitku vůbec prostor.

Když začal účinek látky vyprchávat, popisovali, jak se jejich vědomí začalo přesouvat opět do prostoru času. Nejdříve se vrátilo do vesmíru a pak i na planetu a zpátky do jejich těl. Z rozhovoru s přihlížejícími jejich prožitku se dozvěděli, že zejména ke konci prožitku, když už přicházeli k sobě, tak jejich fyzická těla se projevovala nejrůznějšími způsoby, často divnými nebo vtipnými pro ostatní účastníky. Dále jsem se dozvěděl, že tento návrat ze stavu prožívaného po užití doprovázely velmi silné emoce, které byly často doprovázeny slzami. U většiny pozitivní. A také popisovali, že pociťovali lásku k planetě Zemi a silné spojení s ní. Respondent č. 1 naopak popisoval, že prožíval lítost nad tím, jak se lidstvo chová, jelikož si při prožitku uvědomil, kde by lidstvo mohlo být, kdyby využilo svůj potenciál jinak než k válčení a drancování planety. Tento respondent také zmínil, že teprve díky prožitku navozeným medicinou vlastně pochopil, o čem ve skutečnosti píšou různé buddhistické a mystické texty, jejichž studiu se ve volném čase věnuje.

Všichni respondenti se shodli na tom, že účast na rituálu byl pro ně nejsilnějším a nejhlubším prožitkem, při kterém se dotkly své vlastní podstaty. Zároveň ho také uvedli jako nejvíce transformativní zážitek v jejich životech a to respondenti, kteří už měli předchozí zkušenosti se změněnými stavy vědomí.

7.4 Následky

Pár dní po zážitku je běžné, že člověk v podstatě nespí, což se projevovalo i u respondentů. Z dlouhodobějších následků bylo vrácení se stavů, které respondenti prožívali během zážitku. Respondentům bylo doporučeno, aby po absolvování rituálu tři měsíce nedělali nějaké důležité životní rozhodnutí, ale aby s těmito rozhodnutími počkali po uplynutí této doby. Zhruba tři měsíce po tomto zážitku totiž trvá, než se člověk skutečně „vrátí zpátky“ do běžného stavu vědomí. A během těchto tří měsíců, právě i díky vracejícím se stavům vědomí z prožitku, se člověk může chovat iracionálně z běžného pohledu vědomí. Například má tendenci skončit v dosavadní práci nebo rozprodávat svůj majetek a podobně.

Dalším následkem, který všichni respondenti popisovali, bylo získání daleko větší pokory a vděčnosti, a to v podstatě vůči všemu, přírodě, planetě, zvířatům, rostlinám, lidem,

životu. Respondent č. 1 popisoval jeho myšlenky, pár dní po zážitku následovně: „Seděl jsem na zahradě a koukal jsem na rozkvetlou jabloň, a i když nám to běžně připadá, že je to samozřejmé, že stromy každý rok kvetou, tak jsem si uvědomoval, že to žádná samozřejmost není a že ve skutečnosti je to obrovský zázrak, když strom vykvete“.

Co zásadního také respondentům zážitek přinesl byla ztráta strachu ze smrti. Všichni respondenti se shodli na tom, že po absolvování zážitku už se smrti nebojí, a to proto, že ji nevnímají jako konec své existence. Naopak jeden z respondentů zmiňoval, že když zažíval během zážitku stav, kdy „tam“ nebylo žádné já a měl pocit, že je to vlastně přirozený stav a náš běžný život je jen jakási iluze, tak to bylo natolik příjemné, že by až občas měl skoro chuť život ukončit dříve. Ostatní respondenti tomu přikyvovali. Na druhou stranu respondenti zmiňovali, že díky tomuto zážitku mají daleko větší chuť do života, protože v tom stavu vědomí, ve kterém byli během rituálu, který byl pro ně nesmírně příjemný, nebylo možné zažívat i příjemné pocity, které je možné zažívat právě během běžného života. Toto bylo odpovědí i na mou otázku, jestli je jejich vědomí toho, že tento život je pouhou iluzí nevede k určitému nihilismu.

Respondenti se také shodovali, že v dlouhodobější perspektivě si uvědomili, že po absolvování rituálu docházelo postupně u každého z nich i ke změnám týkajících se vztahů. V podstatě popisovali, že jak došlo vlivem zážitku k určité jejich proměně v přístupu k životu a hodnotách, tak se najednou postupně přestávali stýkat s lidmi, se kterými si už neměli co říci. Tento proces, ale neprobíhal podle popisu respondentů úplně vědomě a účelově, ale spíše se jednalo o přirozený následek, který probíhal delší dobu. Nejednalo se tedy o náhlé přerušení kontaktů ze strany respondentů.

7.5 Flashbacky

Zajímavé bylo od respondentů se dozvědět, že cca měsíc až dva po jejich účasti na rituálu s žábou se jim vraceli záblesky stavu, který ve změněném stavu vědomí prožívali. Pro respondenta č. 3 byly dokonce tyto záblesky toho zážitku byly účinnější než samotný zážitek, jelikož ze stavu vědomí po užití 5-MeO-DMT si nic moc nepamatoval. Tyto záblesky toho stavu byly však méně intenzivnější, takže bylo možno s nimi více vědomě pracovat a prožívat

je. Takže tento respondent dle svých slov, byl schopen svoji vnitřní práci na sobě provádět zejména díky těmto následným stavům. I někteří z dalších respondentů souhlasili s tím, že při těchto záblescích bylo možno lepší vědomé zpracování. Záblesky se dle výpovědí respondentů většinou dostavovaly ve stavu klidu, kdy „si je člověk mohl dovolit“ a bylo možno jejich nástup vědomě pozdržet, pokud přicházely v nevhodnou chvíli. I přesto se ale respondentům občas stalo, že na ně tento prožitek přišel v nevhodnou dobu. Například respondentovi č. 1 se stalo, že ho nástup tohoto zážitku zastihl zrovna když řídil automobil a nebylo už možné nástupu zabránit. Musel tedy zajet ke kraji silnice na bezpečné místo a čekat, až tento stav přejde. Na respondenta č. 4 zase tento stav přišel v sauně, snažil se jej zvládnout tím, že si lehl na zem a zhluboka dýchal. Což ale vzbudilo pozornost personálu a šli se zeptat, zdali je v pořádku. Při těchto záblescích zážitku respondenti popisovali, že často prožívali stavy všepřítomné lásky nebo spojení s přírodou a planetou Zemí. I když tyto zážitky nebyly tak silné jako při rituálu stále během nich nebylo často možné běžně fungovat a bylo třeba počkat až pominou. Což nebylo takovým problémem, jelikož dle popisu respondentů byly velice příjemné.

Od respondentů jsem se ještě dozvěděl, že velikou roli v integraci prožitků z rituálu a vypořádání se s flashbaky byla právě vzájemná pomoc v rámci jejich „komunity“. Respondenti si totiž primárně informace o této problematice a svých prožitcích sdělovali mezi sebou. Mimo jiné i proto, že si uvědomovali stigma této problematiky mezi běžnými lidmi. Respondent č. 3 se zmínil, že o svém záměru zúčastnit se rituálu neinformoval předem ani manželku a následné příhody po absolvování rituálu probíral zejména s respondentem č. 1, který se rituálu účastnil před ním, tudíž mu díky svým zkušenostem byl schopen poradit.

Zhruba ve stejně dlouhém období, v jakém docházelo u respondentů k zmiňovaným flashbackům, respondenti popisovali, že zažívali ve svých životech až neuvěřitelné množství synchronicit (popisu synchronicit a souvislosti se změněnými stavy vědomí se věnuje Grof v knize, když se nemožné stane (Grof 2012: 30-131)). Tyto synchronicity připisovali následkům změněného stavu vědomí.

8 Závěr

Na začátku práce jsem si vytyčil několik cílů. Cílem teoretické části práce bylo definovat co je pod pojmem změněné stavy vědomí chápáno, jakými metodami se navozují, dále popsat co jsou to mystéria smrti a znovuzrození a jak a proč se ZSV souvisí a v další části se také podívat na to jakou roli mohou hrát psychedelika a ZSV v umění.

V praktické části šlo o to představit respondenty, popsat metodu použitou ke sběru dat. A smysluplným způsobem rozčlenit a popsat informace získané od respondentů. Tato část se zabývala důvody, které vedly účastníky k účasti na rituálu, velká část byla věnována popisu přípravy, tak jak mi ji respondenti nastínili a úskalím s ní spojenými, poté byl popsán průběh rituálu a zážitků, které respondenti prožili a v poslední části byly popsány následky, které na respondentech zanechala účast na rituálu, a to očima respondentů, jak to sami vnímali a vnímají.

S respondenty jsem neměl při provádění rozhovorů žádné problémy. Naopak mě překvapilo, jak byli sdílní, byť se jednalo často o intimní informace. Osobně se domnívám, že k tomu přispěla i zvolená výzkumná metoda. Jelikož jak byli při výpovědích respondentů přítomni i ostatní, často to podněcovalo další diskusi nebo rozvinutí tématu, tím, že se vzájemně doplňovali nebo si naopak oponovali. Tento efekt podle mého názoru přispěl i k větší pravdivosti informací, jelikož v podstatě ze strany ostatních respondentů probíhala latentní kontrola toho, zda si nějakou informaci jiný respondent příliš neupravil. Čímž nechci samozřejmě říct, že bych si myslel, že by toto některý respondentů učinil, pokud by rozhovory probíhaly jednotlivě. Naopak, respondenti na mne působili dojmem, že to, co říkají je pravda. Zejména co se týče například jejich pozitivnímu vztahu k životu, který připisovali právě svému prožitku z rituálu. Jistá pozitivita z nich dá se říct skoro vyzařovala a působili velmi klidně, vyrovnaně a přátelsky. Nutno také podotknout, že nebyla otázka, na kterou respondenti nebyli ochotni odpovědět.

Jinak informace získané při mých rozhovorech pro mě nebyli většinou překvapivé, protože odpovídali informacím uváděných v literatuře o tomto tématu. Co mne však překvapilo, bylo, když respondenti uváděli flashbacky po zážitku vlastně jako něco pozitivního a zároveň jako užitečný nástroj pro integraci zážitku, jelikož v literatuře se

flashbacky uvádějí mezi negativními jevy. Nicméně vysvětlení respondentů, proč to vnímali, tak jak to vnímali byli celkem logické a smysluplné.

Byť je pro mě toto téma velmi zajímavé a čtení článků, knih nebo poslouchání rozhovorů o tomto tématu mě baví, zároveň rozhovor s respondenty na toto téma mi přišel velmi zajímavý, tak pokud bych se mě rozhodovat někdy příště nad tématem závěrečné práce, toto téma bych si nejspíše nezvolil. Osobně mi totiž při zpětném pohledu po vypracování této práce připadá, že se jedná alespoň pro mě, o celkem těžko uchopitelné téma. To se týká hlavně praktické části, kdy při rozhovorech bylo opravdu častokrát znát, že pro respondenty není lehké mi předat informace týkající se svého prožitku, protože takto subjektivní pocity, které druhý navíc ani nezná je těžké předat slovy. Pro mě zase bylo mnohokrát těžké pochopit, co svými výpověďmi respondenti vlastně myslí. Respektive byl jsem schopen pochopit sdělení slovně, ale nedokázal jsem si představit, co je tím úplně myšleno. O to bylo problematičtější přepsat tyto informace do této práce, tak aby čtenář pochopil, o co se jedná. Protože v písemné formě je vždy méně informací než při osobním kontaktu. Co bych si osobně vytknul, že kvůli soustředění se na výpovědi respondentů, mne v danou chvíli nenapadlo se na některé informace doptat konkrétněji, konkrétně se jedná o tu část se synchronicitami, kdy jsem se mohl zeptat na nějaké konkrétní příklady těchto událostí, které se respondentům přihodily. Co se týče teoretické části, tak tam bych se příště více zaměřil na užší okruh témat, která bych popsal více detailněji. I přes nedostatky, které tato práce má a kterých si jsem vědom, se domnívám, že stanovené cíle se mi ve své podstatě splnit podařilo.

9 Použitá literatura

- Alleydog.com's online glossary 2022. Bad trip. Dostupné z: <https://www.alleydog.com/glossary/definition.php?term=Bad+Trip> [10.6.2022]
- Campbell, J., B. D. MOYERS 2016. *Síla mýtu*. Praha: Argo.
- Cink, O. 2019. Sekrety žab rodu Bufo, 5-MeO-DMT, bufotenin (5-OH-DMT). *Česká psychedelická společnost*. Dostupné z: <https://github.com/czeps-org/factsheets/blob/master/pdf/factsheet-zaby-5meo-dmt.pdf> [10.6.2022]
- Cink, O. 2020. Meskalin a jeho přírodní zdroje. *Česká psychedelická společnost*. Dostupné z: <https://github.com/czeps-org/factsheets/blob/master/pdf/factsheet-meskalin.pdf> [10.6.2022]
- Delgado, L. 2021. Ayahuasca – harmalové alkaloidy + DMT. *Česká psychedelická společnost*. Dostupné z: <https://github.com/czeps-org/factsheets/blob/master/pdf/factsheet-ayahuasca.pdf> [10.6.2022]
- Eliade, M. 1998. *Mýty, sny a mystéria*. Praha: Oikoymenh.
- Eliade, M. 2004. *Iniciace, rituály, tajné společnosti: mystická zrození*. Brno: Computer Press.
- Eliade, M. 2017. *Šamanismus a archaické techniky extáze*. Praha: Argo.
- Eriksen, T. H. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál.
- Fadiman, J. 2011. *The Psychedelic Explorer's Guide: Safe, Therapeutic and Sacred Journeys*. Rochester: USA.
- Ferris, T. 2017. *Nástroje titánů: návyky a taktiky výjimečných osobností, miliardářů a světových ikon*. Brno: Jan Melvil.
- Grof, S. 2012. *Když se nemožné stane [dobrodružství za hranicemi běžného vědomí]*. Praha: Práh.
- Grof, S. 2013. *Kosmická hra*. Praha: Práh.

Grof, S. 2017. *Lidské vědomí a tajemství smrti*. Praha: Argo.

Grof, S., Ch. Grof 2001. *Holotropní dýchání: nová cesta k sebeobjevování a léčení*. Opava: Holos.

Grof, S., Ch. Grofová 2015. *Krise duchovního vývoje: Když se osobní transformace promění v krizi*. Opava: Holos.

Grof, Stanislav. 2018. Vliv LSD na vědu a umění není ani zdaleka u konce, říká psycholog a psychiatr Stanislav Grof. *vltava.rozhlas.cz*. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/vliv-lsd-navedu-a-umeni-neni-ani-zdaleka-u-konce-rika-psycholog-a-psychiatr-7573984> Citováno: [10.6.2022]

Hall, M. P. 1928. *The secret teachings of all ages*. San Francisco: H. S. Crocker company.

Hendl, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Charing, Howard G. 2018. *Plant Visions: An Interview with Ayahuasca Artist Pablo Amaringo*. Dostupné z: <https://kahpi.net/an-interview-with-ayahuasca-artist-pablo-amaringo/> Citováno: [10.6.2022]

Johnson, Ken. 2011. *Are You Experienced?: How Psychedelic Consciousness Transformed Modern Art*. Mnichov: Prestel.

Kyselý, O. 2018. O ropuchách a lidech – žabí sekrety jako zdroje psychedelických substancí. *blog.aktualne.cz*. Dostupné z: <https://blog.aktualne.cz/blogy/ondrej-kysely.php?itemid=33022> [10.6.2022]

Kyselý, O. 2019. Psychedelické 20. století – objevy a vynálezy inspirované klasickými psychedeliky. *legalizace.cz*. Dostupné z: <https://www.legalizace.cz/psychedelicke-20-stoletiobjevy-a-vynalezky-inspirovane-klasickymi-psychedeliky/> [10.6.2022]

Larsen, Lars Bang. 2011. *A History of Irritated Material: Psychedelic Concepts in NeoAvant-Garde Art*. Copenhagen: University of Copenhagen.

McKenna, T. 2014. *True Hallucinations: Being an Account of the Author's Extraordinary Adventures in the Devil's Paradise*. Londýn: Ebury Publishing.

McKenna, T., D. McKenna 2011. *The Invisible Landscape: Mind, Hallucinogens, and the I Ching*. New York: HarperOne.

Strassman, R., S. Wojtowicz, L.E. Luna, E. Frecska 2010. *Vnitřní cesty do vnějšího vesmíru: cesty do jiných světů prostřednictvím psychedelik a dalších spirituálních technik*. Praha: Dybbuk.

Vejmola, Č. 2019. LSD-25 (diethylamid kyseliny lysergové). *Česká psychedelická společnost*. Dostupné z: <https://github.com/czeps-org/factsheets/blob/master/pdf/factsheet-lsd.pdf> [10.6.2022]

Vejmola, Č. 2020. Psilocybin a psilocybinové houby (*Psilocybe* spp.). *Česká psychedelická společnost*. Dostupné z: <https://github.com/czeps-org/factsheets/blob/master/pdf/factsheet-psilocybin.pdf> [10.6.2022]

Wilber, K. 2010. *Stručná historie všeho*. Praha: Triton.